

★ περπατώ περπατώ μες την πόλη
πάντα ένας λύκος θα΄ναι εδώ
λύκε, λύκε θα σε βρω
παίρνω τις φίλες μου και σε κυνηγώ ★

Στις 2/10 τα ξημερώματα, μετά από ένα πάρτυ στα πανεπιστήμια μια κοπέλα και ένα αγόρι δέχθηκαν επίθεση από τρεις άνδρες, οι οποίοι στη συνέχεια βίασαν την κοπέλα.

Και να μια υπόθεση βιασμού*1 που ακούστηκε, «έγινε ντόρος». Όχι όμως ως πατριαρχικό έγκλημα, ως η έκφραση της ωμής έμφυλης βιαιότητας που κατοικεί στο εδώ και στο τώρα, αλλά ως εξαίρεση από την καθημερινή συνθήκη και μεμονωμένο περιστατικό. Τα περιστατικά βιασμών που κατά καιρούς έχουν «σοκάρει το πανελλήνιο» είναι λίγα και χωράνε σε κραυγαλέους τίτλους εφημερίδων που λέξεις όπως πολιτικός, παπάς, μετανάστης γράφονται με γράμματα κεφαλαία. Στις δύο πρώτες περιπτώσεις η κοινή γνώμη μοιάζει να γκρεμοσακίζεται από τα σύννεφα, ενώ στην τελευταία σπεύδει να καταδικάσει. Το είδαμε να συμβαίνει στην περίπτωση του βιασμού στην Πάρο, όταν με αφορμή αυτόν στην Αθήνα τα ρατσιστικά πογκρόμ των ημερών οδήγησαν στην δολοφονία ενός μετανάστη. Το είδαμε να συμβαίνει και στην Ίανθη όταν η κοινή γνώμη βιάστηκε να αποφανθεί την μουσουλμανική ταυτότητα του δράστη πριν τελικά αναδυθεί στην επιφάνεια πως ήταν γνήσιος έλληνας ορθόδοξος. Το ίδιο μοτίβο εμφανίζεται και τώρα, στην περίπτωση του βιασμού στο αριστοτέλειο πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Μα ακόμα και στην υπόθεση αυτή, που έλαβε διαστάσεις πανελλαδικής κλίμακας, ο ίδιος ο βιασμός δεν συζητήθηκε ποτέ ως τέτοιος. Παρέμεινε μια δευτερεύουσα αφήγηση, ένα ζήτημα παρεμπόδιον, καταδικασμένο στο παρασκήνιο των λογιών λογιών θεμάτων που βρήκαν άλλη μια αφορμή να αναδυθούν στον δημόσιο λόγο, με κύριο φυσικά την ταυτότητα του δράστη ως μετανάστη. Γιατί όταν ο βιαστής δεν είναι έλληνας η ρατσιστική

ρητορεία βρίσκει την ευκαιρία της να εκμεταλλευτεί το βίωμα του βιασμού προς όφελος της.

Τα πρωτοσέλιδα και οι τίτλοι των ημερών εκείνων, που δεν έχουν σταματήσει από τότε, παρελαύνουν σε χρώματα γαλανόλευκα. Η εθνικιστική χρήση του περιστατικού παίρνει τεράστιες διαστάσεις, με ισλαμοφοβικό λόγο να αναπαράγεται συνεχώς. Γιατί άλλωστε «οι ξένοι το έχουν στην κουλτούρα τους να βιάζουν». Δεν είναι απλά άντρες που βιάζουν, «είναι μετανάστες που βιάζουν τις γυναίκες μας». Στις περιπτώσεις αυτές δεν είναι τυχαίο πως ένα φαινόμενο όπως ο βιασμός ξεδιαλέγεται, τόσο από άλλους βιασμούς όσο και από άλλα εγκλήματα, και τελικά ερμηνεύεται είτε ως μια στρατηγικά μελετημένη διαδικασία κατάκτησης της Ευρώπης είτε ως μια ουσιοκρατική έκφραση μιας κουλτούρας που δεν μπορεί να εναρμονιστεί με τη Δύση. Η απέλαση και ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι οι αναπόφευκτες λύσεις της αφήγησης αυτής. Ο μύθος του μαύρου βιαστή*2 αναβιώνει και εξακολουθεί και σήμερα να κάνει την ύπουλη δουλειά της ρατσιστικής ιδεολογίας. Αντίστροφα βέβαια, όταν το θύμα είναι μετανάστρια, η ελληνική κοινωνία σπεύδει να προστατεύσει τα αθώα τέκνα της. Άλλωστε, οι μνήμες από το βιασμό στην Αμάρυνθο Ευβοίας είναι ακόμα νωπές. Έτσι και στο περιστατικό της Θεσσαλονίκης αγανακτισμένοι κάτοικοι του κέντρου δεν δίστασαν ακόμη και να ανακοινώσουν την διάθεση τους για συγκρότηση σωματοφυλακών με στόχο μετανάστες. Ήταν αυτοί οι ίδιοι κάτοικοι που δεν έβγαλαν άχνα, όταν οι απόπειρες βιασμών στα στενά του κέντρου, πριν δύο χρόνια, διαδέχονταν η μία την άλλη και ήταν οι ίδιοι που έσκιζαν τις αφίσες ενάντια στην κουλτούρα του βιασμού, που υπέγραφαν οι γειτόνισσες τότε*3.

Όποτε, όμως, οι βιαστές εντάσσονται στον εθνικό κορμό, όταν είναι έλληνες άντρες, οι χαρακτηρισμοί προς το πρόσωπο τους περιορίζονται σε: ψυχοπαθής, ανώμαλος, δράκος. Γιατί αλίμονο, έλληνες και βιαστές γίνεται? Εκεί όμως που η ψυχολογία και η ιατρική επιμένουν να παθολογικοποιούν τους βιαστές και από μισογύνδες εγκληματίες τους μετατρέπουν σε ασθενείς που τελικά αθλώνονται, εμείς θα επιμένουμε: οι βιαστές δεν είναι ράτσα ειδική, είναι άντρες καθημερινοί. Ο βιασμός είναι πάντα σχέση εξουσίας, πράξη επιβολής και μισογυνισμού. Μια πράξη που τιμωρεί και μέσα στην πατριαρχία συμβαίνει ως τέτοια. Και είναι καταδικασμένη στις περισσότερες περιπτώσεις να παραμένει στο σκοτάδι. Οι υποθέσεις βιασμών που καταγγέλλονται ή γίνονται γνωστές είναι ελάχιστες και αυτές στις οποίες ο δράστης καταδικάζεται εν τέλει, ακόμα λιγότερες. Γιατί όλοι στον τόπο τούτο έχουν συνηθίσει να χαμηλώνουν το κεφάλι και ν' αποστρέφουν γρήγορα το βλέμμα. Μία τελετουργία που συντηρείται με πολλαπλές σιωπές, που παίρνουν τη θέση των ρητών λόγων. Και η σιωπή εδώ δεν θα 'πρεπε να νοηθεί ως απουσία λόγου ή πράξης αλλά ως πράξη αυτή καθαυτή, πράξη σιωπής. Είναι αυτές οι κανονιστικές σιωπές που η μία πλάι στην άλλη, νομιμοποιούν τον βιασμό και την έμφυλη βία.

Η κουβέντα γύρω από τον συγκεκριμένο βιασμό δεν έμεινε μονάχα εκεί. Τα μίντια φαίνεται να απασχόλησε ιδιαίτερα το «αν πραγματικά συνέβη βιασμός». Ως βασικός φορέας αναπαραγωγής του κυρίαρχου λόγου έσπευσαν να κόψουν και να ράψουν έναν ορισμό του βιασμού που να χωρά στα μέτρα τους. Διαχώρισαν εξ αρχής τον βιασμό από τις ασελγείς πράξεις. Γιατί ο κοινωνικά αποδεκτός ορισμός του βιασμού δεν αφορά και αυτές. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τον νομικό ορισμό του, που μέχρι πριν λίγα χρόνια συμπεριλάμβανε μονάχα την κολπική διείσδυση. Όχι τις ασελγείς πράξεις, όχι την πρωκτική συνουσία ενώ ακόμα εντάσσεται στο κεφάλαιο των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας. Η γυναίκα ταυτίζεται με την μήτρα της και μονάχα η αναπαραγωγική της δυνατότητα είναι αυτή που χρήζει προστασίας. Τίτλοι όπως «Νεαρή κοπέλα κατήγγειλε επίθεση με ασελγεια στο ΑΠΘ» συμπυκνώνουν όλα τα κλισέ που η κοινωνία αναπαράγει σε τέτοιες περιπτώσεις. Η κοπέλα δεν βιάστηκε, δεν το γνωρίζουμε ακόμα αυτό, δεν την πιστεύουμε. Η κοπέλα μονάχα κατήγγειλε. Ένα βίωμα αμφισβητείται και ταυτόχρονα ετεροκαθορίζεται. Για εμάς, όμως, ο βιασμός δεν χωράει σε ορισμούς νομικούς ή μη, αλλά οφείλει να ορίζεται σε κάθε περίπτωση υποκειμενικά. Εμείς οι ίδιες θα ορίσουμε πότε τα όριά μας παραβιάστηκαν.

Ο βιασμός έγινε τα ξημερώματα στο ΑΠΘ και συζητήσεις γύρω από τον χώρο και τον χρόνο του συμβάντος βρέθηκαν στο προσκήνιο. Ξαφνικά το πανεπιστήμιο φάνηκε να προσλαμβάνει μια μεταφυσική σχεδόν θέση στον δημόσιο χώρο. Να μεταμορφώνεται σε τόπο στον οποίο η ύπαρξη σεξουαλικοποιημένης βίας*4 αφήνει τον κόσμο με το στόμα ανοικτό. Λες και το πανεπιστήμιο δεν είναι συνεκτικό κομμάτι του αστικού ιστού, ενός κοινωνικού πεδίου στον οποίο οι υπάρξεις μας τίθενται συνεχώς εν αμφιβόλω. Όμως η πειθάρχηση και ο έλεγχος που επιβάλλουν τα συστήματα επιτήρησης στην καθημερινότητα μας εντός της πανεπιστημιούπολης (σεκιούριτι, πανεπιστημιακή αστυνομία) δεν δημιουργούν την συνθήκη που θα μας κάνει να νοιώσουμε ασφαλείς. Ο φόβος του βιασμού και της κακοποίησης είναι πάντα εκεί, για να μας αποκλείει, να μας εποπτεύει, να μας συμμορφώνει. Η ορατότητα και η ασφάλεια μας είναι ένας συνεχής αγώνας για μας. Ας μην ξεχνάμε όμως και πως ο ιδιωτικός χώρος δεν είναι χώρος καθαγιασμένος, αλλά χώρος στον οποίο η νομιμοποιημένη έμφυλη βία μπορεί να είναι εξίσου παρούσα. Οι βιασμοί δεν σταματάνε έξω από καμία πόρτα, είτε πανεπιστημίου είτε οπιτιού. Συμβαίνουν καθημερινά, στους δρόμους στα σκοτεινά σοκάκια αλλά και στο σπίτι, στους χώρους εργασίας, πίσω από κλειστές πόρτες «αψεγάδιαστων οικογενειών». Και στις περισσότερες περιπτώσεις, ο θύτης είναι πρόσωπο οικείο και κοντινό.

Ο βιασμός δεν είναι μια στιγμή, μια πράξη που εγγράφεται αποσπασματικά στα σώματά μας. Για όλες εμάς η κουλτούρα του βιασμού είναι καθημερινή βιωμένη εμπειρία. Είναι τα υποχρεωτικά χαμόγελα για να μας αφήσουν ήσυχες. Είναι να κάνεις πως μιλάς στο κινητό και τα σφιγμένα κλειδιά στο χέρι. Είναι τα ψιτ- ψιτ στο δρόμο και να σκέφτεσαι αν σε παίρνει να τον βρίσεις. Είναι να ντρέπεται να πεις ότι σε κοζάρει ο θεός σου. Είναι να υπομένεις τον πέφτουλα συνάδελφο, αφεντικό, πελάτη. Είναι ο μαλάκας στην ευρύτερη περιοχή των ματιών και της σκέψης σου. Είναι οι μάτσο τίποτα, τα παλικάρια και οι λεβέντες που κατεβάζουν τα παράθυρα των αυτοκινήτων τους. Είναι να μη σε πιστεύει κανείς. Και είναι το γενικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λαμβάνουν χώρα ποικίλες μορφές βίας. Βία σωματική, βία ψυχολογική, βία λεκτική.

★ *Από μικρές οι μανάδες μάς διάβαζαν παραμύθια. Παραμύθια για να μας καθησυχάσουν, να μας αποκοιμίσουν γλυκά. Όμως και παραμύθια για να μάθουμε από νωρίς πως το κάτι εντ έρχεται παρέα με τον πρίγκιπα, και παραμύθια για να μας τρομάξουν. Λένε πως το παραμύθι της κοκκινοσκουφίτσας δεν ήταν τίποτα άλλο παρά μια διδαχή για τις γυναίκες. Ένας οδηγός που έθετε τους όρους με τους οποίους μπορούμε να κυκλοφορούμε με ασφάλεια. Αποφεύγοντας τα σκοτεινά δρομάκια, τα απειλητικά δάση. Μας μάθαινε από νωρίς να ρίχνουμε κλεφτές ματιές πίσω από τους ώμους μας, να μην μιλάμε σε αγνώστους, να προσέχουμε. Και αν κάτι μας συμβεί δεν φταίμε παρά εμείς. Στην αρχική εκδοχή του παραμυθιού η φιγούρα του προστάτη κυνηγού που εμφανίζεται για να σώσει το κορίτσι και την γιαγιά της δεν υπάρχει. Ο λύκος τρώει την κοκκινοσκουφίτσα και το παραμύθι τελειώνει εκεί. Η τιμωρία της υποδειγματική, παράδειγμα προς αποφυγή για όλες μας.* ★

Μέσα στην ελληνική κοινωνία η κουλτούρα του βιασμού είναι διάχυτη. Οι άντρες εκπαιδεύονται στα σχολεία, στα πανεπιστήμια, στα γήπεδα, στα μπαρ και στα μπουρδέλα, μαθαίνουν από νωρίς να περιφρουρούν τα προνόμιά τους. Και για να κάνουμε κάτι ξεκάθαρο: για τον βιασμό φταίει μονάχα ο βιαστής. Ποτέ δεν φταίμε εμείς, ούτε τα ρούχα που φοράγαμε εκείνη τη νύχτα, ούτε η περασμένη ώρα, ούτε αν είχαμε πιει. Δεν φταίει το περπάτημά μας ή το βλέμμα μας που δεν απέπνεαν αυτοπεποίθηση.

Στο δρόμο για το σπίτι θέλουμε να είμαστε ελεύθερες, όχι γυναιέες.

Σε όσους μας θέλουν μόνες μας και απέναντι σε όλους, εμείς επιμένουμε, επιμένουμε να συλλογικοποιούμε τις αρνήσεις μας,, να αντιστεκόμαστε στον παραλογισμό του αυτονότου, να πλησιάζουμε η μία την άλλη.

Και τότε και τώρα και για πάντα αγώνας ενάντια στην κουλτούρα του βιασμού.

*1 Ο λόγος που επιλέγουμε να χρησιμοποιούμε κατ' επανάληψη τον όρο βιασμό, δεν είναι καθόλου τυχαίος αλλά βαθύτατα πολιτικός. Αναγνωρίζοντας τόσο την εξουσία που παράγει και αναπαράγει η γλώσσα, όσο και την δομικά πατριαρχική και σεξιστική άρθρωση αυτής, οφείλουκε να είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικές με τις λέξεις μέσω των οποίων περιγράφουμε το συγκεκριμένο έγκλημα. Επομένως, όροι όπως αποπλάνηση, σεξουαλική συνεύρεση, γενικά ασελγή πράξη, δεν τις περιλαμβάνουμε στο λεξιλόγιό μας. Όχι μονάχα γιατί αναπαράγουν την κουλτούρα του βιασμού αλλά και γιατί θεωρούμε πως αποφορτίζουν το βίωμα της κοπέλας. Άλλωστε, η χρήση των λέξεων λειτουργεί διαλεκτικά της στάσης που τελικά παίρνουμε για το βιασμό. Και η λέξη στάση, δηλώνει πόσο αμετακίνητες επιλέγουμε να είμαστε.

*2 βλ. angela davis κείμενο «βιασμός, ρατσισμός και ο μύθος του μαύρου βιαστή» που δημοσιεύτηκε στο βιβλίο της με τίτλο "Women, Race and Class" ("Γυναίκες, Φυλή και Τάξη"), 1981

*3 "γειτόνισσες": υπογραφή της αφίσας ενάντια στην κουλτούρα του βιασμού που κυκλοφόρησε στην Θεσσαλονίκη το 2015 ως απάντηση σε περιστατικά επιθέσεων εναντίον γυναικών στο κέντρο της πόλης.

*4 Ο όρος σεξουαλικοποιημένη εδώ χρησιμοποιείται όχι τυχαία αντί του όρου σεξουαλική βία γιατί, όπως ωραία εξηγούν κι οι έκ-φυλες, ο δεύτερος «εντάσσει αυτό το είδος της βίας στο πεδίο της σεξουαλικότητας όπου δικαιολογείται πιο εύκολα βάσει μιας πατριαρχικής αντίληψης και θεωρίας για τη σεξουαλικότητα, όπως π.χ. του Freud και δίνει έμφαση στο πρόσχημα της βίαιης δράσης του θύτη, ενώ ο όρος σεξουαλικοποιημένη βία δηλώνει πως για το θύμα η πράξη αυτή δεν είναι τίποτα άλλο παρά βία». Από αυτή την σκοπιά λοιπόν, όπου βιώνεται η έμφυλη εξουσία, όπου βιώνεται η καταπίεση του γυναικείου υποκειμένου, όπου η αρρενωπότητα αφήνει τα βίαια σημάδια της, τότε μιλάμε για βιασμό (terminal 19, "έναντι στην κουλτούρα του βιασμού!", τρίτο τεύχος, Σεπτ 2008)